

FƏSİL 3 - MÖVZU 13**PUL****Manat və Qəpik****3 Dərs | Coins & Notes | Counting Money |
Shopping****BEYNƏLXALQ STANDARTLAR**

PISA: Financial literacy - 21st century critical skill!
"Can students make informed financial decisions
in everyday life?"

OECD 2030: Financial competence from early age
- pul anlamaq, hesablamaq, qərarlar qəbul etmək!

Singapore Math: Real-world mathematics - pul
həyatın hər yerindədir (mağaza, bazar, bank...)!

Montessori: Practical life skills - real pul ilə
təcrübə, alış-veriş oyunları!

Common Core: Money in 1st grade - identify, count, compare!

DƏRS 13.1

MANAT VƏ QƏPİK

Coins & Notes - Recognizing Money

Pul Nədir?

PUL = əşya almaq və satmaq üçün istifadə edilən vasitə

Azərbaycanda:

- Əsas vahid: **MANAT (M)**
- Kiçik vahid: **QƏPİK (q)**
- 100 qəpik = 1 manat

2 Növ Pul:

1. **SİKKƏLƏR (Coins)** - metal, dairəvi
2. **ƏSKINASLAR (Notes/Bills)** - kağız,

düzbucaklı

Real Həyat:

- Mağazada alış-veriş
- Bazarda meyvə almaq
- Oyuncaq, kitab, şirniyyat...
- Pul saxlamaq, yiğmaq

PISA: Financial literacy başlanğıçı!

SİKKƏLƏR (Qəpik)

1q

BİR QƏPİK

3q

ÜÇ QƏPİK

5q

BEŞ QƏPİK

10q

ON QƏPİK

20q

İYİRMİ
QƏPİK

50q

ƏLLİ
QƏPİK

Ən böyük sikkə: 50 qəpik
Yadda saxla: Böyük sikkə = daha çox dəyər!

ƏSKINASLAR (Manat)

1₮

BİR MANAT

5₮

BEŞ MANAT

10₮

ON MANAT

20₮

İYİRMİ MANAT

1-ci sinifdə fokus: 1₮, 5₮, 10₮, 20₮
100 qəpik = 1 manat (VACIB!)

Pulu Tanımaq

Hər Pulu Tanımaq Üçün:

1. ÖLÇÜ:

- $50q > 20q > 10q > 5q > 3q > 1q$ (ölçü böyükdən kiçiyə)
- Böyük əskinaslar daha çox dəyər

2. RƏNG:

- Sikkələr: qızılı/gümüşü
- Əskinaslar: müxtəlif rənglər (1M mavi, 5M bənövşəyi...)

3. RƏQƏMLƏR:

- Hər pulda dəyəri yazılıb: 1, 5, 10, 20...
- Rəqəmi oxu!

4. SİMVOLLAR:

- q = qəpik (sikkələr)
- M = manat (əskinaslar)

Montessori: Real pullarla tanışlıq - toxun,
gör, fərqləndir!

FƏALİYYƏT 1: Pul Tanıma Oyunu

OYUN 1 - Sorting Game:

Materiallar: Real və ya oyuncaq pullar

Tapşırıq:

- Bütün pulları masaya tök
- 2 qrup: Sikkələr vs Əskinəslər
- Hər qrupu dəyərə görə sırala (kiçikdən böyüyə)
- Say: neçə 1q? neçə 5q? neçə 1₮?

OYUN 2 - Matching Game:

Kartlar hazırla:

- Kart A: pul şəkli
- Kart B: dəyər (5q, 10₮...)

- Match et! Cüt tap!

OYUN 3 - Mystery Bag:

- Çantaya müxtəlif pullar qoy
- Gözləri bağla
- Əl ilə toxunaraq təyin et: hansı pul?
- (Ölçü fərqi hiss olunur!)

OYUN 4 - Show Me:

Müəllim deyir: "5 qəpik göstər!"

Uşaq düzgün sikkəni qaldırır!

Sürətli oyun!

Montessori Hands-On: Real pullarla
oynamamaq!

DƏRS 13.2

PUL SAYMAQ

Counting Coins & Notes

Pul Necə Sayılır?

QAYDA: Böyükdən kiçiyə say!

STRATEGIYA:

1. Əskinasları say ($10\text{₮}, 5\text{₮}, 1\text{₮}\dots$)
2. Sonra böyük sikkələri ($50\text{q}, 20\text{q}, 10\text{q}\dots$)
3. Sonra kiçik sikkələri ($5\text{q}, 3\text{q}, 1\text{q}\dots$)
4. Hamisını cəmlə!

NİYƏ BÖYÜKDƏN?

- Asan - böyük addımlarla başla!
- Daha az səhv!
- Tez bitir!

100 QƏPİK = 1 MANAT:

Bu çox vacibdir!

$$50\text{q} + 50\text{q} = 100\text{q} = 1\text{₮}$$

$$20\text{q} + 20\text{q} + 20\text{q} + 20\text{q} + 20\text{q} = 100\text{q} = 1\text{₮}$$

Singapore Math: Skip counting = pul saymaq!

PUL SAYMAQ NÜMUNƏLƏRİ

Nümunə 1: Yalnız Sikkələr

Var: $10q + 10q + 5q + 1q$

Sayma:

$10 \rightarrow 20$ ($10+10$) $\rightarrow 25$ ($20+5$) $\rightarrow 26$ ($25+1$)

CƏMI: 26 qəpik

Nümunə 2: Əskinaslar və Sikkələr

Var: $1\mathbb{H} + 50q + 20q + 5q$

Sayma:

ADDIM 1: Əskinaslar $\rightarrow 1\mathbb{H} = 100q$

ADDIM 2: Sikkələr $\rightarrow 50q + 20q + 5q = 75q$

ADDIM 3: Cəmlə $\rightarrow 100q + 75q = 175q$

və ya: $1\mathbb{H} 75q$

CƏMI: 1 manat 75 qəpik (və ya 175q)

Nümunə 3: Skip Counting

Var: 5 ədəd 10q sikkə

Sayma:

Skip count by 10s!

10 → 20 → 30 → 40 → 50

Cəmi: 50 qəpik

Skip counting = tez say!

Nümunə 4: Mixed Challenge

Var: 5₮ + 1₮ + 1₮ + 50q + 20q + 10q

Sayma:

Əskinaslar: $5₮ + 1₮ + 1₮ = 7₮ = 700q$

Sikkələr: $50q + 20q + 10q = 80q$

Cəm: $700q + 80q = 780q = 7₮ 80q$

Cəmi: 7 manat 80 qəpik

FƏALİYYƏT 2: Pul Saymaq Praktikası

LEVEL 1 - Sikkələr (Qəpik):

Say:

- a) $5q + 5q + 5q = ? \rightarrow 15q$
- b) $10q + 10q + 3q + 1q = ? \rightarrow 24q$
- c) $20q + 20q + 10q + 5q = ? \rightarrow 55q$
- d) $50q + 20q + 10q + 5q + 1q = ? \rightarrow 86q$

LEVEL 2 - Əskinaslar (Manat):

Say:

- a) $5₮ + 1₮ = ? \rightarrow 6₮$
- b) $10₮ + 5₮ + 1₮ = ? \rightarrow 16₮$
- c) $10₮ + 10₮ + 5₮ = ? \rightarrow 25₮$

LEVEL 3 - Qarışığıq:

Say:

- a) $1₮ + 50q = ? \rightarrow 1₮ 50q$ (və ya $150q$)
- b) $5₮ + 1₮ + 20q + 10q = ? \rightarrow 6₮ 30q$

c) $10\text{₮} + 50\text{q} + 50\text{q} = ? \rightarrow 11\text{₮}$ ($100\text{q}=1\text{₮}!$)

Partner Challenge:

- Bir nəfər pul göstərir
- Digəri sayıır
- Sürət yarışı! Kim tez sayıır?

DƏRS 13.3

ALIŞ-VERİŞ VƏ PUL PROBLEMLƏRİ

Shopping, Making Change & Real-World

Alış-Veriş

ALIŞ-VERİŞ = pulla əşya almaq

3 Əsas Konsept:

1. YETƏR Mİ? (Enough?)

Məndə: 50q var

Qiymət: 30q

$50q > 30q \rightarrow$ Bəli, yetər!

2. QALIQ (Change):

Verdiyim - Qiymət = Qalıq

$50q - 30q = 20q$ qalıq

3. CƏMI QİYMƏT (Total):

2 əşya alıram:

Alma: 20q + Nar: 30q = 50q cəmi

PISA: Real-world financial decisions!

BAZAR - QİYMƏTLƏR

ALMA

20q

NAR

35q

ÜZÜM

50q

ÇİYƏLƏK

45q

QOZ (10 ədəd)

15q

ALIŞ-VERİŞ PROBLEMLƏRİ

Problem 1: Yetər Mi?

Sevincdə 50q var. Alma almaq istəyir (20q).
Pulu yetərmi?

Həll:

Var: 50q

Lazım: 20q

Müqayisə: $50q > 20q$

CAVAB: Bəli, yetər!

Qalıq: $50q - 20q = 30q$

Problem 2: Cəmi Qiymət

Ali alma (20q) və nar (35q) almaq istəyir.
Cəmi nə qədər?

Həll:

Alma: 20q

Nar: 35q

Cəm: $20q + 35q = 55q$

CAVAB: 55 qəpik

Problem 3: Qalıq Tapmaq

Ayşə üzüm (50q) aldı. 1₮ (100q) verdi.

Neçə qəpik qalıq alacaq?

Həll:

Verdi: 100q (1₮)

Qiymət: 50q

Qalıq: $100q - 50q = 50q$

CAVAB: 50 qəpik qalıq

Problem 4: Multi-Step

Turaldə 1₮ var. Alma (20q) və qoz (15q) aldı.

- a) Cəmi nə qədər?
- b) Neçə qalıq?

Həll:

a) Cəmi: $20q + 15q = 35q$

b) Var: 100q (1₮)

Xərclədi: 35q

Qalıq: $100q - 35q = 65q$

CAVAB:

- a) Cəmi: 35q
- b) Qalıq: 65q

FİNAL FƏALİYYƏT: Mağaza Oyunu!

CLASSROOM STORE SETUP:

MATERIALLAR:

- Oyuncaq pullar (və ya kağızdan)
- Əşyalar (kitab, oyuncaq, meyvələr...)
- Qiymət etiketləri
- Kassa (qutu)

ROLLAR:

- Satıcı (seller)
- Alıcı (buyer)

(Rol dəyiş!)

SCENARIO 1 - Sadə Alış:

- Alıcı: "Alma istəyirəm" (20q)

- Dəqiq pul verir: 20q
- Satıcı: sayı, təsdiq edir

SCENARIO 2 - Qalıq:

- Alıcı: Qoz (15q) istəyir
- 50q sikkə verir
- Satıcı: Qalıq hesablayır: $50-15=35q$
- 35q qalıq verir

SCENARIO 3 - Multi-Item:

- Alıcı: Alma (20q) + Nar (35q)
- Satıcı: Cəm hesablayır: 55q
- Alıcı: 1₮ (100q) verir
- Satıcı: Qalıq: 45q

CHALLENGE LEVEL:

- Budget: Məndə 1₮ var, nə ala bilərəm?
- Maximum: Ən çox nə ala bilərəm?
- Exact: Dəqiq 50q-lık alış et!

PORTFOLIO:

- 5 alış-veriş qeydi
- Hər biri: Əşya, Qiymət, Verdim, Qalıq
- Cəmi xərc

- Qalan pul

OECD Financial Literacy: Real-world money management!

ARTI ROBOT - PUL

Money Scanner:

- Kamera ilə real pulu scan et
- AI tanıyor: "Bu 10 qəpik!"
- Dəyəri göstərir
- Səs oxuyur: "On qəpik"

Coin Counter:

- Sikkələri masaya düz
- AI kamerası ilə sayıır
- "3 ədəd 10q = 30q"
- Instant total!

Virtual Store:

- AR mağaza - virtual shelves
- Əşya seç, səbətə at
- AI avtomatik cəm hesablayır
- Virtual pulla ödə

Change Calculator:

- Qiymət: 35q
- Verdim: 50q
- Al qalıq hesablayır: 15q
- Hansı sikkələrlə? (10q + 5q)

Shopping Challenge:

- Al budget verir: "1Ə var"
- Virtual məhsullar göstərir
- "Nə ala bilərsən?"
- Uşaq seçir, Al yoxlaysın

Money Games:

- "Match the Coin" - şəkil və dəyər
- "Count Race" - kim tez sayırdı?
- "Shopping Spree" - budget challenge
- "Change Maker" - qalıq tap!

Real-World Scanner:

- Mağazada qiymət etiketini scan et
- Al: "Bu 2.50Ə"
- "Məndə 5Ə var, yetər?"
- "Bəli! 2.50Ə qalıq olacaq"

Progress & Badges:

- "Coin Master" - 50 sikkə tanıdı
- "Counting Pro" - 100 pul sayma
- "Shopping Expert" - 20 alış-veriş
- "Change Champion" - qalıq ustası

MÜƏLLİM/VALIDEYN BƏLƏDÇİSİ

PUL - FİNANSAL SAVADLILIĞIN BAŞLANĞICI!

1. NİYƏ VACİB?

Money = life skill!

OECD financial literacy təhsilin əsas hissəsidir!

Erkən yaşdan başlamaq kritikdir!

2. REAL PULLARLA BAŞLAYIN!

Oyuncaq yox, REAL pullar!

Niyə?

- Toxunmaq, hiss etmək
- Ölçü, çəki fərqi
- Real həyat connection
- Daha ciddi, dəyərli

Safety: Pulları yumaq, gigiyena!

3. PROGRESSION:

Həftə 1: Coin/note tanıma, dəyərlər

Həftə 2: Counting, skip counting ilə

Həftə 3: Shopping, change, real-world

4. 100 QƏPİK = 1 MANAT!

Bu ƏN VACIB konseptdir!

Çox təmrin lazım:

- $50q + 50q = ?$
- $10q$ neçə ədəd = 1M ? (10 ədəd!)
- $1\text{M} =$ neçə $5q$? (20 ədəd!)

Place value connection!

5. SKIP COUNTING!

Əvvəlki mövzu (skip counting) burada kritikdir!

- 5q sikkələri: 5, 10, 15, 20...
- 10q sikkələri: 10, 20, 30, 40...

Skip counting = tez pul sayma!

6. TYPICAL ERRORS:

- More coins = more money (Xeyr! $5 \times 1q <$

1x10q)

- Bigger size = more value (bəzən, amma həmişə yox)
- Qarışdırma: 50q ilə 5₮
- Change hesablamada səhv

7. CLASSROOM STORE MÜTLƏQ!

Role-play ən güclü öyrənmə metodudur!

Setup:

- Real və ya toy items
- Qiymət etiketləri (realistic: 10q-50q)
- Toy kassa və ya qutu
- Real və ya paper money

Rolları dəyişin - hamı satıcı və alıcı olsun!

8. ASSESSMENT:

- Identification: 10 coin/note göstər, tanı
- Counting: 5 money set say
- Comparison: hansı çox? 35q vs 50q
- Shopping: 3 real-world problem
- Change: Qalıq hesabla (2 problem)

9. DIFFERENTIATION:

- Advanced: Larger amounts (50₮, 100₮),

multi-step problems, budgeting,
"best buy" decisions

- Struggling: Fewer coins (1q, 5q, 10q only),
counting support, calculator OK,
partner work
- ELL: Visual price tags, bilingual,
gestures, repetition

10. REAL-WORLD CONNECTION:

Money hər yerdə!

- Mağaza field trip!
- Evdə alış-veriş oyunu
- Piggy bank - pul yığmaq
- Birthday money - necə xərcləmək?

11. PARENT INVOLVEMENT:

Valideynlər ən yaxşı müəllimlər!

- Mağazada: qiymətlərə bax, say
- Evdə: play store
- Allowance: kiçik həftəlik pul
- Saving goals: "20₺ yığım = oyuncaq"

12. VALUES TEACHING:

Pul təhsili = dəyərlər təhsili!

- Saving vs spending

- Needs vs wants
- Generosity - sharing
- Hard work = money

Character education opportunity!

13. SAFETY & ETHICS:

- Pul yumaq (gigiyena)
- Real money - itirməmək, qorumaq
- Stealing səhvdir - discuss
- Privacy - başqasına pul məbləği soruşma

14. LONG-TERM VISION:

1st grade money → financial literacy:

- 2nd: Larger amounts, decimal intro
- 3rd: Decimal money, addition/subtraction
- 4th: Budgeting, saving, interest intro
- 5th-6th: Banking, percentages, taxes

İndi foundation = sonra smart financial decisions!

15. KEY MESSAGE:

Money is important but not everything!

Math helps us manage money wisely!

Start young, build healthy habits!

PUL USTASISINIZ!

Artıq pulu tanıyırsınız!

Sikkələr və əskinaslar bilirsiniz!

Pul saya bilirsiniz!

Alış-veriş edə bilirsiniz!

Qalıq hesablayırsınız!

Siz Money Expert-siniz!

Növbəti: Vaxt - Saat Oxumaq!